

BOEKBESPREKINGEN

DE MUNTSCHOUBURG : EEN FRAAI BEELD

Jean-Marie Piemme (red.) *Opera tot theater maken. Het team van Gerard Mortier in de Munt, Parijs-Gembloers, Duculot, 1986, 245 p. (ISBN 2-8011-0687-9)*

In 1981 verscheen het team van Gerard Mortier in de Muntscouwburg. Zes jaar later kan dat team (aangevuld met mensen die later de weg naar de Munt vonden) uitpakken met een boek dat bijzonder mooi oogt. De reeksen kleurenfoto's van de opvoeringen, die tijdens de afgelopen jaren het voorwerp van vreugde en fierheid van de Belgische operaliefhebbers hebben uitgemaakt, zijn een streling voor het oog. Als de Munt nog iemand zou moeten overtuigen, dan is het voldoende om deze stroom beelden voor te leggen. Daarvoor kan niemand ongevoelig blijven.

Maar het boek is veel meer geworden dan een object, waarin men gaarne bladert. Jean-Marie Piemme, de dramaturg van de Munt, heeft een boek ontworpen, waarin niet alleen de geschiedenis van de Munt, maar ook die van het theater en de opera in het algemeen staat. Theater moet hier begrepen worden als 'praxis', want men leert zowel iets over de ontwikkeling van de architectuur van de schouwburg als over de muzikale praktijk, de wisselende rol van het decor, de opbouw van het repertoire, de status van de zanger, enz. Het gaat dus om veel meer dan om een beschrijving van wat zich de laatste zes jaar in Brussel heeft afgespeeld.

De historische achtergrond wordt vaak op een speelse wijze geschetst. De eerste Muntscouwburg werd ingehuldigd in 1700. De tweede Munt, voltooid in 1819, werd in 1855 door brand verwoest, maar tijdens het volgende jaar heropgebouwd onder leiding van architect Poelaert, beroemd door zijn extravagant en imponerend justitiepaleis te Brussel. Uitgebreide gegevens over de jongste aanpassingen van het theater sluiten dit hoofdstuk af.

De figuur van Maurice Kufferath komt sterk naar voren. Hij had de leiding, samen met Guillaume Guidé, van 1900 tot 1914. Zijn artistieke opvattingen lijken deze van de huidige directeur Gerard Mortier te voorafschaduwen. Hij ijverde voor het verhogen van de kwaliteit van koor en orkest, het invoeren van een nieuw repertoire — in die tijd Wagner en ook Debussy — en het accentueren van het theatrale aspect, onder andere door het verzorgen van de decors. Tot dan nam men genoegen met vijftien types van decors, die voor alle werken gebruikt werden. Kufferath wilde voor elke produktie een nieuwe scenografie en engageerde een schilder zoals Khnopff. Uit de informatie die Jean-Marie Piemme hier heeft samengebracht, blijkt dat Kufferath een ereplaats verdient. Zijn werk en zijn persoon nodigen uit tot verdere studie. De lezer begrijpt waarom de nieuwe Munt verrijkt werd met een foyer Kufferath.

De beleidsperiode van Maurice Huisman wordt, in sterke tegenstelling hiermee, erg vlug afgedaan. Nochtans was zijn komst in 1960 een gebeurtenis in het Brusselse intellectuele milieu. Natuurlijk concentreerde Huisman zich volledig op het ballet en wierp zich op als de verdediger van Maurice Béjart, een choreograaf die toen avantgardistisch en controversieel was. Béjart heeft ook enkele grote opera's geregisseerd, die in hun tijd belangrijk waren en een grote weerklank vonden (hij monteerde een interessante *Contes d'Hoffmann*, veel boeiender dan de versie van Gilbert Deflo). Daarenboven heeft Huisman ook een reeks produkties naar Brussel gehaald, geleid door zeer gereputeerde regisseurs. Brussel zag werk van Wieland Wagner, van Zeffirelli (in 1960 en '61), van Jean-Pierre Ponnelle. Deze opvoeringen — te schaars, dat geven we grif toe — lieten toch iets van de internationale operacultuur zien, in een binnenlands landschap waar het huilen met de pet op was. Later verwaterde het beleid en liet Huisman zowel koor als orkest verloederen. Toen hij wegging, keek iedereen met gespannen belangstelling uit naar Gerard Mortier, die in 1981, met een bijzonder interessant artistiek programma op zak, in Brussel neerstreek.

Mortiers programma wordt in dit boek vanuit alle mogelijke perspectieven belicht. Wat het inhoudt voor de zangers wordt uit de doeken gedaan door José van Dam, die zelf gezorgd heeft voor een paar staaltjes van topacteren, gecombineerd met topzingen. Wat het betekent voor decor en techniek wordt duidelijk gemaakt door Henri Oechslin, de technische directeur,

die vaak op de achtergrond bleef, maar één van de voornaamste schakels was in de volledig nieuwe strategie. Met enige droefheid vernemen we dat Oechslin het huis verlaat, om volgend seizoen bij de opera van Parijs te gaan werken. Wat hij in Brussel achterlaat, is onder meer de herinnering aan één huzarenstukje : het technisch zeer knappe decor dat hij voor *Così Fan Tutte* realiseerde. Het ganse mechanisme wordt — terecht — nogmaals uitgebreid beschreven. Ook dirigent Sylvain Cambreling zet zijn standpunt uiteen in verband met de dramaturgische interpretatie van de muziek, en we vinden ook de gedetailleerde ontleding van werken die hij in de afgelopen jaren in Brussel gedirigeerd heeft.

Ten slotte bevat het boek ook de geloofsbelijdenis van Gerard Mortier zelf. De opera beschouwt hij als een groot ritueel, waarbij de mens niet in zijn anekdotiek, maar in zijn mythische dimensie aanwezig is. Het is deze verheven visie op de opera, die Mortier tracht zichtbaar te maken in de Munt. Wat dat oplevert, kan men aflezen uit al de schitterende foto's, die slechts een spoor nalaten van het eigenlijke intense gebeuren. Voor de enen zijn ze een herinnering, voor de anderen — van vandaag en van morgen — een belangrijke bron van informatie. Tussen haakjes weze gezegd dat dit enkel mogelijk is omdat de Munt een beroep doet op uitstekende fotografen, die er schitterend in slagen de sfeer van een toneelbeeld vast te leggen. Op dit punt steekt de Munt gunstig af met de andere theaterhuizen in dit land. Ook hier kan men zien dat geen enkel aspect van het spektakel verwaarloosd wordt.

Met dit boek heeft de Munt zijn monument. Men kan het ook gebruiken als document, want het toont op een overtuigende manier waartoe de subsidies gediend hebben. Mortier heeft werk van een unieke kwaliteit afgeleverd, nochtans heeft hem dat niet onkwetsbaar gemaakt voor de dagelijkse politiek. Wie op centen beknibbelt, moet zich afvragen of de artistieke, en dus geestelijke kwaliteit door een boekhoudersmentaliteit niet in het gedrang komt. Of er over zes jaar een tweede boek kan volgen? Gans kunstminnend België en de vele vrienden in het buitenland hopen van wel.

Johan THIELEMANS